

LEIPZIŠKA POVELJA o održivim europskim gradovima

Prihvaćena na neformalnom ministarskom sastanku o urbanom razvoju i teritorijalnoj koheziji u Leipzigu 24. i 25. svibnja 2007.

PREAMBULA

„LEIPZIŠKA POVELJA o održivim europskim gradovima“ dokument je država članica sastavljen uz široko i transparentno sudjelovanje europskih dionika. Imajući saznanja o izazovima i mogućnostima kao i o različitoj povijesnoj, gospodarskoj, socijalnoj i okolišnoj podlozi europskih gradova, ministri u državama članicama nadležni za urbani razvoj suglasni su o zajedničkim načelima i strategijama politike urbanog razvoja. Ministri se obvezuju

- da će u svojim državama započeti političku raspravu o tome kako integrirati načela i strategija Lepziške povelje o održivim europskim gradovima u nacionalne, regionalne i lokalne razvojne politike,
- da će koristiti alat integriranog urbanog razvoja i odgovarajućeg upravljanja u cilju njegove provedbe, te da će u tu svrhu uspostaviti sve potrebne okvire na nacionalnoj razini, i
- da će promicati uspostavu uravnotežene teritorijalne organizacije temeljene na europskoj policentričnoj urbanoj strukturi.

Ministri zahvaljuju njemačkom predsjedništvu na izradi izvješća „Integrirani urbani razvoj kao preduvjet uspješne urbane održivosti“ i studija „Strategije za unapređivanje prostornog okruženja u osiromašenim urbanim područjima“, „Jačanje lokalnog gospodarstva i politike lokalnog tržišta rada u osiromašenim urbanim područjima“, „Proaktivne politike obrazovanja i usavršavanja za djecu i mlade osobe u osiromašenim urbanim područjima“ i „Održivi gradski promet i osiromašena urbana područja“ s primjerima dobre prakse u Europi. Ove će studije pomoći gradovima svih veličina u učinkovitoj provedbi načela i strategija navedenih u Lepziškoj povelji o održivim europskim gradovima.

Ministri izjavljuju:

Mi, ministri nadležni za urbani razvoj u državama članicama Europske Unije, smatramo da su europski gradovi svih veličina koji su se tijekom povijesti razvili u vrijedno i nezamjenjivo gospodarsko, društveno i kulturno dobro.

U cilju zaštite, jačanja i daljnjeg razvijanja naših gradova, snažno podupiremo EU Strategiju održivog razvoja, izrađenu na temelju Akcijskog programa iz Lillea, Urbanog acquisa iz Rotterdama i Sporazuma iz Bristola. Pritom bi istovremeno i jednakovrijedno trebalo uzeti u obzir sve dimenzije održivog razvoja, a to su gospodarski prosperitet, socijalna ravnoteža i zdrav okoliš. Istovremeno bi pažnju trebalo posvetiti kulturnim i zdravstvenim aspektima. Pritom bi dužnu pažnju trebalo posvetiti institucionalnom kapacitetu u državama članicama.

Naši gradovi posjeduju jedinstvene kulturne i arhitektonske kvalitete, snažne silnice socijalnog uključivanja i izvanredne mogućnosti za gospodarski razvoj. Oni su centri znanja i izvori rasta i inovacija. Istovremeno međutim u našim gradovima postoje također i demografski problemi, socijalna nejednakost i isključenost specifičnih skupina stanovništva, manjak dostupnog i prikladnog stanovanja te problemi vezani uz okoliš. Dugoročno gradovi ne mogu ispuniti svoju funkciju pokretača društvenog napretka i gospodarskog rasta na način kako je to opisano u Lisabonskoj strategiji, ukoliko ne uspijemo održati socijalnu ravnotežu unutar i između gradova, štiteći njihovu kulturnu raznolikost i uspostavljajući visoku kakvoću na području urbanog oblikovanja, arhitekture i okoliša.

Sve su nam potrebnije holističke strategije i koordinirano djelovanje od strane svih osoba i institucija uključenih u proces urbanog razvoja, koje seže preko granica pojedinačnih gradova. Sve razine vlasti – lokalna, regionalna, nacionalna i europska – odgovorne su za budućnost naših gradova. Da bi ova uprava na više razina bila doista učinkovita, moramo poboljšati koordinaciju područja sektorskih politika i razviti novi osjećaj odgovornosti za integriranu politiku urbanog razvoja. Moramo također osigurati da oni koji rade na izradi ovih politika na svim razinama stječu generičke i interdisciplinarne vještine i znanja potrebna da bi se gradovi razvili kao održive zajednice.

Snažno pozdravljamo izjave i preporuke iznesene u Teritorijalnoj agendi Europske Unije i rad europskih institucija kojim se promiče integrirano viđenje urbanih pitanja. Prepoznajemo Aalborgške obveze kao vrijedan doprinos strateškom i koordiniranom djelovanju na lokalnoj razini i zaključke Europskog foruma za arhitektonske politike kulture gradnje od 27. travnja 2007. Primamo na znanje Europsku povelju „Umreženi vitalni gradovi“.

Preporučamo:

I. Bolje korištenje pristupa politike integriranog urbanog razvoja

Politika integriranog urbanog razvoja za nas znači istovremeno i pravedno razmatranje pitanja i interesa koji su relevantni za urbani razvoj. Politika integriranog urbanog razvoja je proces u kojem se koordiniraju prostorni, sektorski i vremenski aspekti ključnih područja urbane politike. Od ključne je važnosti sudjelovanje gospodarskih aktera, dionika i široke javnosti. Politika integriranog urbanog razvoja ključni je preduvjet za provedbu Strategije održivog razvoja EU. Provedba ove Strategije zadaća je europskih razmjera, no pritom treba voditi računa o lokalnim uvjetima i potrebama kao i o supsidijarnosti.

Pomirenje interesa potpomognuto integriranom politikom urbanog razvoja tvori održivi temelj za konsenzus između države, regija, gradova, građana i gospodarskih aktera. Ujedinjavanjem znanja i financijskih resursa povećati će se učinkovitost nedovoljnih javnih sredstava. Javne i privatne investicije biti će na ovaj način međusobno bolje usklađene. Politika integriranog urbanog razvoja uključuje aktere van uprave i omogućuje građanima aktivnu ulogu u oblikovanju njihovog neposrednog životnog okruženja. Istovremeno, ove će mjere osigurati veću sigurnost planiranja i ulaganja.

Preporučamo da europski gradovi uzmu u obzir izradu programa integriranog urbanog razvoja za gradove kao cjeline. Ovi alati za planiranje usmjereni na provedbu trebali bi

- opisati jake strane i slabosti gradova i susjedstava na temelju analize trenutačnog stanja,
- definirati dosljedne ciljeve razvoja za urbana područja i razviti viziju za grad,
- međusobno koordinirati različita susjedstva, sektorske i tehničke planove i politike i osigurati da planirane investicije pomognu promicanju dobro uravnoteženog razvoja urbanih područja,
- koordinirati i prostorno usmjeriti korištenje fondova od strane aktera iz javnog i privatnog sektora,
- biti usklađeni na lokalnoj i razini gradova-regija i uključivati građane i ostale partnere koji mogu bitno pridonijeti oblikovanju buduće gospodarske, socijalne, kulturne i okolišne kakvoće svakog područja.

Trebalo bi osnažiti koordinaciju na lokalnoj razini i razini gradova-regija. Svrha je postići ravnopravno partnerstvo između gradova i ruralnih područja, kao i između malih, srednje velikih i velikih gradova unutar gradova-regija te metropolitanskih regija. Trebamo prestati sagledavati pitanja i odluke politike urbanog razvoja na razini svakog grada zasebno. Naši bi gradovi trebali biti središnja mjesta razvoja gradova-regija i preuzeti odgovornost za teritorijalnu koheziju. Bilo bi stoga korisno kada bi se naši gradovi međusobno tješnje povezivali u mrežu na europskoj razini.

Politika integriranog urbanog razvoja pruža nam skup instrumenata koji su već sada dokazali svoju vrijednost u brojnim europskim gradovima, razvijajući suvremene, kooperativne i učinkovite strukture upravljanja. Ove su strukture neophodne za poboljšanje konkurentnosti europskih gradova. One olakšavaju ranu korisnu koordinaciju razvoja stanovanja, gospodarski, infrastrukturni razvoj i razvoj

usluga, vodeći među ostalim računa o utjecaju postojećih trendova starenja i migracijskim trendovima i uvjetima energetske politike.

U sklopu politike integriranog urbanog razvoja, smatramo da su slijedeće strategije djelovanja od ključne važnosti za jačanje konkurentnosti europskih gradova:

❖ **Stvaranje i osiguravanje visokokvalitetnih javnih prostora**

Kvaliteta javnih prostora, urbanih umjetnih krajobraza i arhitekture, kao i urbani razvoj igraju značajnu ulogu za životne uvjete gradskog stanovništva. Kao meki lokacijski faktori, oni su značajni za privlačenje poduzeća iz industrije znanja, kvalificirane i kreativne radne snage i za turizam. Stoga treba intenzivirati interakciju arhitekture, infrastrukturnog i urbanističkog planiranja, kako bi se stvorila atraktivna javna područja namijenjena korisnicima i postigao visoki standard u smislu životnog okruženja odn. „kulture građenja“. Kulturu građenja u najširem smislu riječi treba shvaćati kao zbir svih kulturnih, gospodarskih, tehnoloških, socijalnih i ekoloških aspekata koji utječu na kakvoću i proces planiranja i gradnje. Ovaj pristup ne treba međutim ograničiti na javne prostore. Ovakva „kultura građenja“ potrebna je gradu kao cjelini i njegovom okruženju. Gradovi i uprava trebaju postići da se njihov utjecaj zamjećuje. Ovo je posebno važno za očuvanje graditeljske baštine. Potrebno je očuvati povijesne građevine, javne prostore i njihovu urbanu i arhitektonsku vrijednost.

Stvaranje i osiguravanje funkcionalnih i dobro oblikovanih urbanih prostora, infrastrukture i usluga je zadaća kojom se zajednički moraju baviti država, regionalne i lokalne vlasti, kao i građani i poduzeća.

❖ **Moderniziranje infrastrukturnih mreža i poboljšanje energetske učinkovitosti**

Održivi, pristupačni i dostupan urbani prijevoz s koordiniranim vezama s prometnim mrežama gradova-regija može značajno pridonijeti kakvoći života kao i lokacijskoj i okolišnoj kakvoći. Posebnu pažnju treba posvetiti upravljanju prometom i međusobnom povezivanju načina prijevoza, uključujući biciklističku i pješačku infrastrukturu. Gradski prijevoz također se mora uskladiti s različitim zahtjevima stanovanja, područja za rad, okoliša i javnih površina.

Tehnička infrastruktura, posebno vodoopskrba, pročišćavanje otpadnih voda i ostale opskrbe mreže moraju se unaprijediti u ranoj fazi te prilagoditi promjenjivim potrebama kako bi udovoljile budućim zahtjevima urbanog života visoke kakvoće.

Energetska učinkovitost i ekonomično korištenje prirodnih resursa i operativna gospodarska učinkovitost ključni su preduvjeti za održive javne infrastrukturne usluge. Potrebno je poboljšati energetska učinkovitost zgrada. Ovo se odnosi kako na postojeće tako i na nove zgrade. Obnova stambenog fonda može značajno utjecati na energetska učinkovitost i na poboljšanje kakvoće života stanovnika. Posebnu pažnju treba posvetiti montažnim i starim zgradama te zgradama loše kakvoće. Optimizirane i učinkovite infrastrukturne mreže i energetska učinkovite zgrade smanjit će lokacijske troškove za gospodarstvo i stanovanje.

Važan temelj za učinkovito i održivo korištenje resursa čini kompaktna struktura naselja. Ovo se može postići prostornim i urbanističkim planiranjem koje sprječava nekontrolirano urbano širenje kroz snažnu kontrolu korištenja zemljišta i spekulativnog razvoja. Strategija miješanog korištenja za stanovanje, zaposlenje, obrazovanje, opskrbu i rekreaciju dokazala se kao posebno održiva u urbanom okruženju.

Gradovi trebaju pridonositi osiguranju i poboljšanju kakvoće života svojih stanovnika te svoje privlačnosti kao poslovne lokacije kroz korištenje usavršenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija u područjima obrazovanja, zapošljavanja, socijalnih službi, zdravstva i sigurnosti te sredstava za poboljšanje urbanog upravljanja.

Naši gradovi također moraju biti sposobni prilagoditi se opasnosti koju predstavlja promjena klime. Dobro osmišljen i planiran urbani razvoj može pružiti način, uz nisku razinu ugljika, za

udovoljavanje rastu, poboljšanje kakvoće okoliša i smanjenje emisija ugljika. Gradovi ove ciljeve mogu postići putem inovativnih mjera sprječavanja, ublažavanja i prilagodbe, a ove mjere onda mogu pomoći razvoju nove industrije i poslovanja s niskom razinom ugljika.

❖ **Proaktivne inovacijske i obrazovne politike**

Gradovi su mjesta na kojima se stvara i prenosi puno znanja. Potpuno iskorištavanje gradskog potencijala znanja ovisi o kvaliteti njegovog predškolskog i školskog obrazovanja, o mogućnostima prenošenja unutar sustava obrazovanja i obuke, kao i putem socijalnih i kulturnih mreža, o mogućnostima cjeloživotnog obrazovanja, izvrsnosti njegovih sveučilišnih i ne-sveučilišnih istraživačkih instituta i o mreži za prijenos uspostavljenoj između industrije, poduzeća i znanstvene zajednice.

Politika integriranog urbanog razvoja može doprinjeti poboljšanju tih faktora, na primjer kroz okupljanje dionika, podupiranje mreža i optimiziranje lokacijskih struktura. Integrirani urbani razvoj promiče društveni i interkulturalni dijalog.

Strategije integriranog urbanog razvoja, kooperativno upravljanje urbanim razvojem i dobro upravljanje mogu pridonijeti svrsishodnom korištenju potencijala europskih gradova, posebno u vezi konkurentnosti i rasta, kao i smanjenju nejednakosti unutar i između četvrti. Oni građanima otvaraju mogućnost socijalnog i demokratskog sudjelovanja.

II. Posebnu pozornost treba posvetiti zapostavljenim četvrtima u kontekstu grada kao cjeline.

Gradovi su suočeni s velikim izazovima, posebno u vezi s promjenom gospodarskih i socijalnih struktura i globalizacijom. Specifični problemi su među ostalim posebno visoka nezaposlenost i socijalno isključenje. Unutar jednoga grada mogu postojati znatne razlike u pogledu gospodarskih i socijalnih mogućnosti pojedinih gradskih područja, ali isto tako i u pogledu različite kakvoće okoliša. Pored toga, socijalne razlike kao i razlike unutar gospodarskog razvoja često nastavljaju rasti, što doprinosi destabilizaciji u gradovima. Politika socijalne integracije koja pridonosi smanjivanju nejednakosti i sprječavanju socijalnog isključenja bit će najbolje jamstvo za održavanje sigurnosti u našim gradovima.

Dobro osmišljene socijalne stambene politike mogu biti učinkoviti alati za postizanje ciljeva socijalne kohezije i integracije u gradovima i urbanim područjima. Zdravo, prikladno i dostupno stanovanje ove četvrti može učiniti privlačnijima za mlade i stare ljude. Ovo je doprinos stabilnosti u četvrtima.

Bolje je uočiti rane signale upozorenja i na vrijeme i učinkovito djelovati u cilju sanacije. Ovime se štede resursi. Kad jednom neko područje počne propadati, troškovi i poteškoće pri preokretanju ovog procesa mogu biti mnogo puta veći. Država stanovnicima pogođenih područja mora ponuditi izgleda i poticaje za poboljšanje. Aktivno sudjelovanje stanovnika i bolji dijalog između političkih predstavnika, stanovnika i gospodarskih subjekata od ključne je važnosti za pronalaženje najboljeg rješenja za svako zapostavljeno urbano područje.

U ovom kontekstu smatramo da su slijedeće strategije djelovanja, ugrađene u politiku integriranog urbanog razvoja, od ključne važnosti za zapostavljene urbane četvrti:

❖ **Praćenje strategija za unapređenje prostornog okoliša**

Gospodarska aktivnost i ulaganja s jedne strane, i visokokvalitetne urbane strukture, zdrav izgrađeni okoliš te moderna i učinkovita infrastruktura i postrojenja s druge strane, međusobno su blisko povezani. Iz toga je razloga također neophodno poboljšati oblikovanje, fizičke preduvjete i energetske učinkovitost postojećeg fonda zgrada koje se nalaze u zapostavljenim četvrtima. Najveći potencijal za povećanje energetske učinkovitosti unutar EU te na taj način i borbe protiv promjene klime leži u unapređenju standarda stanovanja u novim zgradama kao i u postojećim velikim montažnim, starim i zgradama loše kakvoće.

Kako bi se povećala održivost ulaganja u unapređenje prostornog okoliša, strategije moraju biti utkane u dugoročnu strategiju razvoja koja, među ostalim, također obuhvaća javna i privatna ulaganja koje iz toga proizlaze.

❖ **Jačanje lokalnog gospodarstva i lokalne politike tržišta radne snage**

Mjere za osiguravanje gospodarske stabilizacije zapostavljenih četvrti moraju također iskoristiti gospodarske snage koje su inherentne samim četvrtima. U tom kontekstu, tržište rada i gospodarske politike koje su skrojene u skladu s potrebama individualnih četvrti, smatrat će se prikladnim instrumentima. Cilj je stvoriti i osigurati radna mjesta i olakšati pokretanje novih poduzeća. Posebno se moraju poboljšati mogućnosti pristupa lokalnim tržištima rada, tako što će se ponuditi obuka koja odgovara potražnji. Također se više moraju koristiti mogućnosti zapošljavanja i obuke u etničkom gospodarstvu.

Zadaća je Europske Unije, država članica i gradova stvoriti bolje uvjete i instrumente za jačanje lokalnih gospodarstava, i na taj način za jačanje lokalnih tržišta rada, i to posebno promicanjem socijalnog gospodarstva i pružanjem usluga po mjeri građana.

❖ **Proaktivne politike obrazovanja i obuke za djecu i mlade**

Temeljno je ishodište za poboljšanje stanja u zapostavljenim četvrtima bolja mogućnost obrazovanja i obuke u lokalnoj zajednici, povezana s proaktivnim politikama usmjerenim na djecu i mlade.

Potrebno je osigurati više i poboljšati mogućnosti za obrazovanje i obuku u zapostavljenim četvrtima, koje će biti usklađene s potrebama djece i mladih koji u njima žive te rješavati nedostatke u pružanju tih službi. Kroz politike usmjerene na djecu i mlade usklađene sa socijalnim područjem u kojem oni žive, moramo pridonijeti poboljšanju mogućnosti za djecu i mlade koji žive u zapostavljenim četvrtima, kako bi oni mogli sudjelovati i ostvariti svoje ambicije, i kako bi se dugoročno osigurale jednake mogućnosti.

❖ **Promicanje učinkovitog i dostupnog gradskog prijevoza**

Mnoge zapostavljene četvrti moraju nositi dodatni teret loše prometne povezanosti i utjecaja na okoliš, što dodatno umanjuje njihovu privlačnost. Razvijanje učinkovitog i dostupnog sustava javnog prijevoza pružit će stanovnicima ovih četvrti jednake mogućnosti u pogledu mobilnosti i dostupnosti kakve imaju ostali građani – a koje imaju pravo očekivati.

Da bi se postigao ovaj cilj, prometno planiranje i upravljanje prometom u ovim područjima sve više treba imati za cilj smanjenje negativnih učinaka prometa na okoliš i organiziranje prometa na način koji će te četvrti bolje integrirati u grad i regiju u cjelini. To će isto tako zahtijevati primjerene mreže za pješački i biciklistički promet.

Što bolje uspijemo gospodarski stabilizirati zapostavljene četvrti, društveno ih integrirati i poboljšati njihovo fizičko okruženje i prometnu infrastrukturu, tim će bolji biti izgledi da naši gradovi dugoročno ostanu mjesta društvenog napretka, rasta i inovacija.

Naglašavamo da:

Politiku urbanog razvoja trebalo bi utvrditi na nacionalnoj razini, a i poticaje za inovativna rješenja trebalo bi također stvarati na nacionalnoj kao i na ostalim razinama.

Našim je gradovima potreban dostatan djelokrug za djelovanje, kako bi lokalne zadaće obavljali odgovorno, te zdrava financijska osnova koja će osigurati dugoročnu stabilnost. Stoga je također važno da države članice imaju mogućnost koristiti europske strukturne fondove za značajne programe integriranog urbanog razvoja. Korištenje ovih fondova treba se usredotočiti na specifične poteškoće i potencijale kao i uzeti u obzir mogućnosti, poteškoće i specifične okolnosti u državama

članicama. Ako to već do sada nije učinjeno, lokalne vlasti trebaju razviti neophodne vještine i učinkovitost za provedbu politika integriranog urbanog razvoja, također i u cilju postizanja ukupne kakvoće i održivosti u izgrađenom okolišu.

Nove inicijative EU, JESSICA i JEREMIE, koje podupiru uspostavu fondova za urbani razvoj i fondova za malo i srednje poduzetništvo, korištenje instrumenata financijskog inženjeringa za poticanje ulaganja privatnog kapitala u provedbu strategija integriranog urbanog razvoja, nude obećavajuće mogućnosti za povećanje učinkovitosti uobičajenih nacionalnih i europskih izvora financiranja.

Na nacionalnoj razini vladini odjeli trebaju jasnije prepoznati važnost da gradovi izražavaju nacionalne, regionalne i lokalne ambicije te utjecaj kojeg njihove politike imaju na to. Nastojanja raznih sektorskih vladinih odjela koji rade na urbanim pitanjima ili imaju utjecaja na ta pitanja trebaju biti bolje usklađena i integrirana kako bi se međusobno dopunjavala, a ne bila u sukobu.

Naglašavamo važnost sustavne i strukturirane razmjene iskustava i znanja na području održivog urbanog razvoja. Molimo Europsku komisiju da rezultat razmjene dobrih prakse na temelju smjernica iz Leipziške povelje predstavi na nekoj budućoj konferenciji pod okriljem inicijative „Regije za gospodarsku promjenu“. Uz to nam je potrebna europska platforma kako bismo okupili i razvijali najbolje postupke, statistiku, studije o referentnim vrijednostima, ocjene, istorazinske recenzije i ostalo urbano istraživanje kao potporu akterima koji su uključeni u urbani razvoj na svim razinama i u svim sektorima. Nastavit ćemo u budućnosti promicati i intenzivirati razmjenu znanja i iskustava između kreatora politika, stručnjaka iz prakse i istraživača na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini, kako bismo osnažili urbanu dimenziju Strategije održivog razvoja EU, Lisabonske strategije i Europske strategije zapošljavanja.

Europi su potrebni snažni gradovi i regije u kojima se dobro živi.